

עניינים תוכן

3	מבוא.....
5	פרק 1.....
5	מלחמת העצמאות.....
7	איזה נשק היה בידי צה"ל בתחילת המלחמה.....
9	פרק 2 – פרופיל המתנדבים האמריקאים.....
10	מניעי ההתנדבות.....
14	פרק 3 – דרכי הסיוע לחיל האוויר: כוח אדם, רכש, הדרכה, לחימה.....
22	פרק 4 – המתנדבים לחיילות השונים, חיילות השדה.....
22	חיל הים וחיל הרפואה.....
24	פרק 5 – דיון.....
28	סיכום.....
30	ביבליוגרפיה.....

מבוא

בעבודת מחקר זו אתמקד במתנדבים מחו"ל שהגיעו ארצה על מנת לעזור בלחימה בזמן מלחמת העצמאות בשנת 1948 בארץ ישראל, מתוך מטרה להבין מה הייתה תרומתם של מתנדבים אלו ללחימה בפועל ובאופן פרטני יותר לחיל האוויר הישראלי דאז ועד ימינו. המתנדבים היו ברובם יהודים, אך לא רק, היו גם מתנדבים שקיבלו שכר עבור התמורה שלהם. כ- 3000 מתנדבים- 1000 מארה"ב, 700 מדרום אפריקה, בריטניה, צרפת, אמריקה הדרומית, קנדה ומדינות סקנדינביה, כאמור, רובם יהודים, הגיעו לא"י בזמן מלחמת העצמאות עם סיום המנדט הבריטי.

מתנדבים אלו נקראו – מתנדבים מחוץ לארץ – או בקיצור – מח"ל. ייחודם של מתנדבים אלו היה בניסיונם הצבאי ובמומחיותם בתחומים צבאיים שנדרש לצה"ל עוד ללמוד ולהתמקצע בהם.

בעיני הצבא הישראלי בתחילת דרכו מתנדבים אלו נתפסו ככנס בעל מטרה אלטרואיסטית, לעזור ללא כל תמורה לקיומו של היישוב היהודי בא"י. מלחמת העולם השנייה הכשירה אלפי יהודים במקצועות לחימה חיוניים בתפוצות. היישוב היהודי הבין זאת ושם לו למטרה לגייסם לשורות הלחימה בהתנדבות¹. כבר בשנות ה-30 החל רעיון זה לקחת חלק באסטרטגיה של הסוכנות היהודית עם פרוץ המרד הערבי הגדול בשנת 1936. יישומו בפועל הוחלט, כאמור בשנת 1948, ומאז החלו שליחים מטעם הסוכנות היהודית לגייס מתנדבים מוכשרים מחו"ל, וגם כאלה ללא ניסיון².

שאלת המחקר שתנחה אותי היא – מה הייתה תרומתם של המתנדבים האמריקאים (במסגרת מח"ל) שהגיעו לארץ במהלך מלחמת העצמאות לחיל האוויר הישראלי, ועד כמה נוכחותם במלחמה הייתה קריטית להצלחת המלחמה?

בחרתי בנושא זה מאחר ולדעתי חשוב להבין את תרומתם של מח"ל למהלך המלחמה ותוצאותיה. בחברה הישראלית ובהיסטוריה מייחסים את ההצלחה בעיקר ללוחמים הישראליים ללא התמקדות כלל בתרומתם של מח"ל, ועל כן חשוב לי לדעת מה הייתה תרומתם בפועל ועד כמה היא הייתה קריטית עבור הצלחת המלחמה. שכן, לא כולם החזיקו בדעה כי מתנדבים אלו תרמו בצורה ניכרת למאמץ המלחמתי ולהקמתו של צה"ל בדגש על חיל האוויר הישראלי. כמו כן, אתמקד בעיקר בתרומה לחיל האוויר הישראלי, העפלה, מימון ופעולות רכש מחתרתיות.

המקורות שבהם אעשה שימוש לצורך העבודה: מחקרים, מאמרים וספרים אודות תרומת מח"ל למלחמת העצמאות וביסוסו של צה"ל לטווח הארוך, בדגש על חיל האוויר. כמו כן, הרבה מן המתנדבים השאירו אחריהם תיעוד רב יחסית של פועלם – יומנים ומכתבים של זיכרונותיהם – גם בהם אעשה שימוש על מנת להבין את תרומת אישים אלו למהלך המלחמתי בפועל³.

¹ בני גשור, "אורחים לרגע, אבל רגע חשוב", מערכות 466-467, 2016, עמ' 88 (להלן: בני, אורחים)

² בעיות גיוס חו"ל, דוח סודי מיום 21.10.48, ארכיון צה"ל

³ Yaacov Markovitzky, Machal – overseas volunteers in Israel's war of independence, University of Florida, 2003 pg 21 (see: Markovitzky, Machal)

מבנה העבודה

בפרק הראשון אציג את הרקע למלחמת העצמאות - מדוע פרצה, גישתם של מעצמות המערב כלפי הסכסוך, האמברגו שהוטל על הסכסוך, עודפי נשק שהצטברו בעקבות מלחמת העולם השנייה והשפעת העודפים על מלחמת העצמאות. אדון גם בכמות הנשק שהייתה בידי צה"ל בתחילת מלחמת העצמאות בהשוואה למדינות ערב.

בפרק השני אציג את המתנדבים - פרופיל ומניעי ההתנדבות.

בפרק השלישי אציג את תרומתם ועשייתם בפועל של המתנדבים מארה"ב לחיל האוויר הישראלי - מבחינה מקצועית, מבחינת רכש ולוגיסטיקה, גיוס מתנדבים נוספים לא רק מארה"ב ולבסוף מבחינת הצלחת המלחמה והשתתפות במבצעים ותקיפות.

בפרק הרביעי אדון בתרומתם של המתנדבים מארה"ב - אציין תרומה לחיילות נוספים, כמו חיל הים, חיל הרפואה, חיל השריון וכדומה.

בפרק החמישי אתמקד בדיון מעמיק מתוך הפרקים - מה הייתה תרומתה של התנדבות מתנדבים אלו שהגיעו מארה"ב במהלך הלחימה בפרט, הקמתו של חיל האוויר הישראלי והרכש ובניין צה"ל באופן כללי.

לבסוף, אציג סיכום כללי של עיקרי הדברים בהקשר של שאלת המחקר שמנחה אותי בעבודה.